

A group of children and adults are laughing together outdoors. A young girl in a red shirt is on the left, laughing. In the center, a young girl in a blue dress and a young boy in a green shirt are also laughing. On the right, an adult woman in a yellow shirt is laughing. The background is a blurred outdoor setting with greenery and a wooden fence.

Effektrapport 2020

SOS
BARNBYAR

Innehåll

- 4.** Inledning
- 6.** Effektmätning och avgränsning
- 10.** Resurser
- 12.** Effektmål
- 20.** Projekt
- 25.** Social return on investment
- 26.** Globala målen
- 28.** Utvärdering och analys
- 31.** Arbetet framåt

UTGIVARE
SOS Barnbyar Sverige

REDAKTÖR
Johanna Perwe

REDAKTION
Tonya Lilburn
Anna Olsson Jäderström

ART DIRECTOR
Christopher Hansby Reis

FORM
Isabell Sjöberg

OMSLAGSFOTO
Alea Horst

FOTO BAKSIDA
Sylvain Cherkaoui

Alla namn på barnen som nämns i denna publikation är utbytta, på grund av integritetsskäl.

SOS Barnbyar är en ideell förening som är medlem i Giva Sverige och granskas av Svensk Insamlingskontroll.

Organisationsnummer: 802405-7815

SOS Barnbyar ser till att barn och unga växer upp med nära relationer så att de blir sitt starkaste jag.

"De val vi gjort under pandemin påverkar vilka effekter som skapas för barn imorgon"

Den här rapporten visar vilka effekter våra insatser har på den samhällsutmaning vi har siktet inställt på att lösa; att det just nu finns barn som växer upp utan att en vuxen finns där för dem. Vi vill inte att något barn ska växa upp ensamt. Sammanställningen görs årligen och riktar sig till de som gör vårt arbete möjligt: alla faddrar, företagspartners och andra givare som valt att engagera sig i SOS Barnbyar.

Enligt Svenska Akademiens ordlista betyder effekt *verkan*, något som gör intryck. Att ha verkan på en persons liv eller ett helt samhälle, är ett viktigt löfte och åtagande – och något vi tar på allra största allvar. Just det här året har framför allt en pandemi haft en extrem stor verkan på en hel värld. Dess effekter har varit förödande för såväl människor, samhällen och utvecklingen i stort. Men pandemin har också lett till att vi har ställt om till smartare arbetssätt och minskat vårt resande. Vi har omvärderat saker vi tidigare tagit för givna. I våra program har vi bland annat ökat fokuset på mental hälsa och psykosocialt stöd, motverkat smittspridning genom informationskampanjer samt skapat förutsättningar för fungerande distansundervisning genom att bland annat förse skolelever med digital utrustning. De val vi gjort under pandemin påverkar vilka effekter som skapas för barn imorgon.

Resultaten i den här rapporten är baserade på data från 2020. Men effekterna är ett resultat av en rad insatser under många års tid; från det förebyggande arbetet med att stärka familjer, skolväsenden, hälsovården och hela samhällen, till att ett enskilt barn som har förlorat allt får växa upp i en stabil familjemiljö. Utformning av insatser och direkta målsättningar för våra program och projekt runt om i världen kan variera beroende på sammanhang, men den långsiktiga effekten vi eftersträvar är samma i all vår verksamhet. Den kan formuleras i tre övergripande mål:

- 1.** Familjer och samhällen stärks i syfte att uppfylla barns rätt till trygg uppväxt och förhindra familjesplitrning.
- 2.** Barn som förlorat sina föräldrars omsorg växer upp under trygga förhållanden och integrerade i samhället.
- 3.** Fler unga vuxna blir självständiga och självförsörjande individer.

Under året har SOS Barnbyar i Sverige också tagit fram en ny programstrategi och målsättningar, som bidrar till federationens strategi mot 2030, vilken ger oss en riktning som underlättar systematisk uppföljning och utveckling av verksamheten för att säkerställa att våra insatser används effektivt – och ger avsedd effekt framåt.

Effekter som bara kan uppnås tack vare engagemanget från våra viktiga faddrar, företagspartners och andra givare. Så TACK alla som gör att vi tillsammans kan fortsätta ha en positiv inverkan på många barn och ungas liv – så att de har chans att växa och utvecklas till sitt starkaste jag.

Anna Ernestam

Anna Ernestam
Generalsekreterare
SOS Barnbyar i Sverige

Foto: Alea Horst

Idag tvingas ett av tio barn växa upp utan sin familj, eller riskerar att göra det. Ett av tio barn som helt saknar den stöttning de behöver för att kunna förbereda sig för framtiden. Effekterna av detta blir ofta livslånga och skapar en ond cirkel som upprepar sig i generation efter generation. Tillsammans kan vi bryta den negativa spiralen – och stoppa den från att överhuvudtaget ta sin början.

SOS Barnbyar arbetar lokalt i 137 länder för att stötta familjer som lever i utsatthet, så att familjen ska kunna hålla ihop. När detta inte är för barnets bästa, erbjuder vi den omsorg de behöver utifrån deras individuella behov. Vi tar kampen för barns rättigheter och ger dem möjligheten att växa upp i en stöttande miljö så att de får växa och utvecklas – och bli sitt starkaste jag.

Vår vision

Varje barn får växa upp i en familj med kärlek, respekt och trygghet.

Vårt uppdrag

SOS Barnbyar är en barnrättsorganisation som arbetar för varje barns rätt till en trygg uppväxt.

Det här gör vi

- Finns där när ingen annan gör det genom ungdoms-, foster- och familjehem.
- Stärker familjer som lever i utsatthet.
- Tryggar barns framtid genom utbildning.
- Erbjuder hälsoinsatser.
- Upprättar barnsäkra platser vid katastrofer.
- Tar kampen för barns rättigheter.

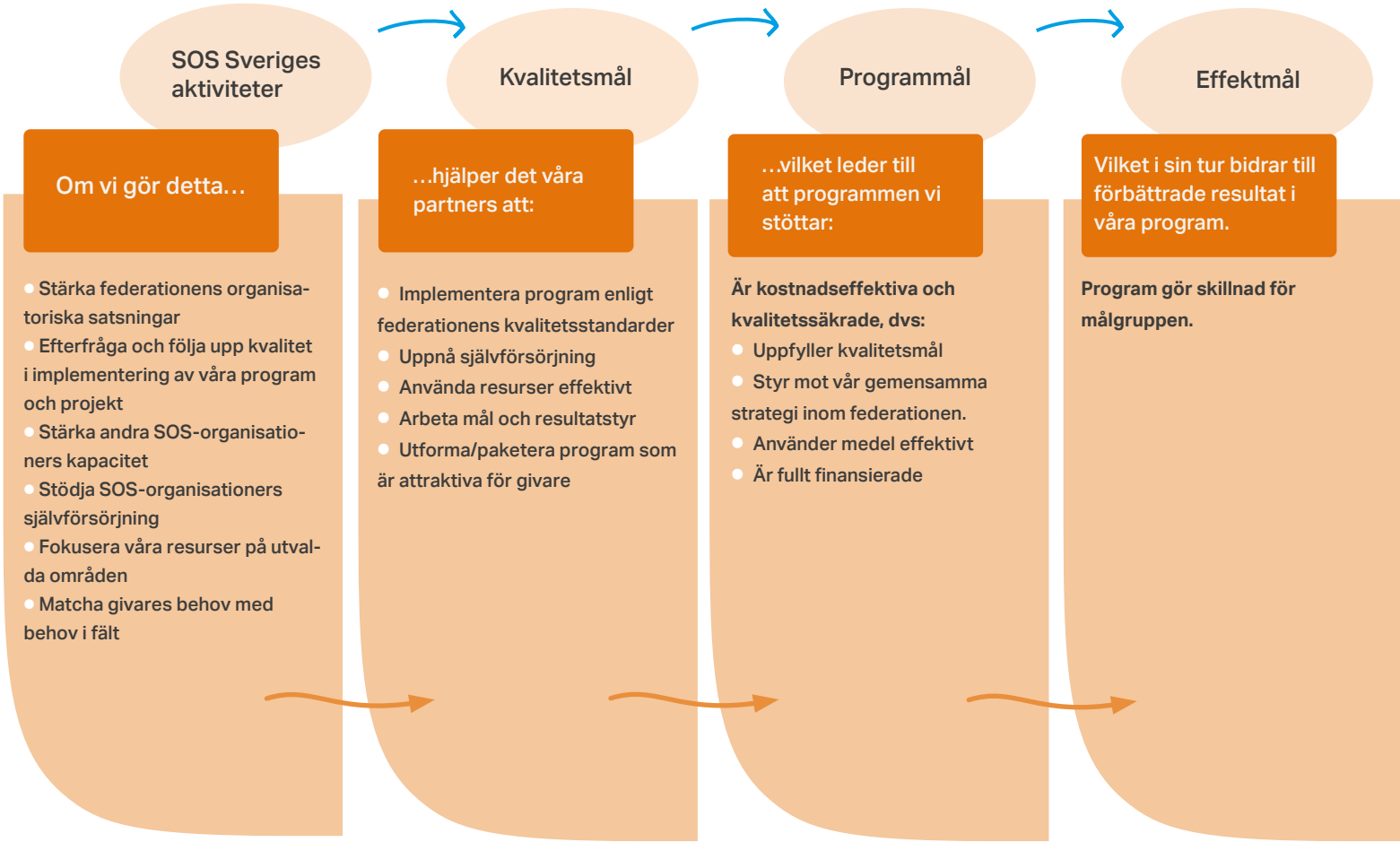
Så mäter vi effekt

Allt vi gör har en övergripande målsättning att förbättra situationen för barn som förlorat föräldrars omsorg eller riskerar att göra det. För att uppnå det målet behöver en mängd aktiviteter uppfyllas, kvalitetssäkras och mätas; från att en givare valt att engagera sig – till att ett barn som förlorat allt, vågar möta världen med värme, nyfikenhet och hopp.

När SOS Barnbyar i Sverige planerar att finansiera ett nytt program tar vi alltid fram strategier och mål tillsammans med den SOS-organisation som ska implementera själva programmet i fält. Målen följer vi upp regelbundet så att vi får en helhetsbild av utvecklingen och kan fortsätta planera våra insatser. Effekterna uppnås i första hand genom det arbete som utförs på plats av våra SOS-kollegor – så deras förmåga att driva programmen är avgörande för att SOS Barnbyar i Sverige ska kunna uppfylla våra åtaganden gentemot våra givare och leverera resultat för vår målgrupp. Vår strategi är därför att bidra till att dessa SOS-organisationer har de organisatoriska förutsättningarna, den kompetens och det mandat som krävs för att de ska kunna driva relevanta program av god kvalitet.

För att ta reda på i vilken grad vi uppfyller vårt löfte till barnen har vi inom hela federationen tagit fram en strategi med tre övergripande **effektmål** som används av SOS Barnbyar internationellt. De effektmålen lyfts i den här rapporten. Varje effektmål har ett antal indikatorer kopplade till sig, som visar hur insatserna skapar resultat för målgruppen. Programmens standard följs upp med hjälp av **programmål** som säkerställer att insatserna i programmen följer de strategier, ramverk och styrdokument som är uppsatta för SOS Barn-

byars arbete. Programmålen har SOS Barnbyar i Sverige satt upp för den internationella programverksamheten vi finansierar, så att de är utformade på ett visst sätt. Det gör att vi kan rikta svenska medel än mer kraftfullt och fokusera på verksamheter och platser där vi ser att de gör bäst nytta på sikt. **Kvalitetsmålen** säkrar att programmen implementeras kostnadseffektivt och är av hög kvalitet – tack vare stöd från SOS Barnbyar i Sverige.

Flödet visar hur vår insats i Sverige gör skillnad för barn och familjer runt om i världen.

Resultatet i fokus

Inom SOS Barnbyar arbetar vi resultatbaserat enligt metodiken **result based management**. Det innebär att vi i planering och uppföljning utgår från målgruppen och de effekter vi vill uppnå för dem, snarare än våra egna insatser och aktiviteter.

För att skapa relevanta program som gör skillnad för målgruppen krävs kunskap om hur behoven ser ut. Därför inleder vi alltid planering av ny verksamhet med en behovsanalys, som kartlägger situationen ur ett barnrättsperspektiv, vilka brister som finns och vilka som är ansvariga för att åtgärda dem. Behovsanalysen hjälper oss att definiera problemet, och därmed även den önskade situation vi vill att våra insatser ska leda till. Först när vi vet det kan vi fortsätta att planera insatser och resurser enligt en logisk kedja där resurser leder till aktiviteter, som leder till kortsiktiga resultat som i sin tur leder till projektmålet. Redan i planeringsstadiet tar vi fram en uppföljnings- och utvärderingsplan för att följa upp insatserna kontinuerligt och se till utvecklingen går åt det håll vi vill. Genom att göra regelbundna uppföljningar och dokumentera lärdomar kan vi få underlag för styrning av verksamheten, och för planering av kommande program.

Genom att arbeta resultatbaserat utformas programmen utifrån vad som ska uppnås. Arbetet görs ur ett lärande- och utvecklingsperspektiv. I de flesta fall samverkar SOS Barnbyar med lokala samhällsaktörer och -funktioner, vilket skapar förutsättningar för att strukturer kan förändras och en hållbar lösning etableras över tid. När programmen väl påbörjats, följer personal på plats upp utfallet löpande genom ett antal kriterier och registrerar all data i en gemensam databas för hela federationen. Det ger oss möjlighet att följa resultaten över tid och ta ut indikatorer för hur programmen presterar.

Projekten följs upp på liknande sätt med fokus på vilka resultat som ska uppnås och en konceptförklaring med aktiviteter och mätetal. Vid ett projekt är dialogen med lokalt anställd SOS-personal i regel tätare och innebär en mer fullödig återrapportering till de finansörer som bidragit till att ett projekt har kunnat genomföras.

FN har tillsammans med världens länder tagit fram 17 globala mål för hållbar utveckling som ska uppnås till år 2030. Målen är uppsatta för att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa och att lösa klimatkrisen.

Långsiktig effekt

Mäts på lite längre sikt på samhällsnivå, till exempel hur stor andel som är självförsörjande eller hur stor fattigdomen är i ett visst samhälle. Det påverkas ofta av många olika faktorer, omständigheter och aktörer – däribland SOS Barnbyar.

Effekter på kort och medellång sikt

Förändringar som uppstår för individen eller gruppen, exempelvis ökad läskunnighet där SOS Barnbyars arbete, tillsammans med andras insatser, har haft betydelse. Mäts ofta efter 1–3 år.

Direkta resultat

De direkta konsekvenserna av insatser. Anges ofta i antal, till exempel hur många elever som har gått en utbildning.

Aktiviteter

Insatser som görs med hjälp av valda, tillgängliga resurser för att nå direkta resultat.

Resurser

Personal, kunskap, material, finansiering, stödstrukturer och andra resurser som kan behövas för att genomföra planerade aktiviteter.

Nollmätning

En analys av hur situationen ser ut innan programmet startar och det utgångsläge från vilket en förändring kan mätas.

Avgränsningar

SOS Barnbyar har verksamhet i totalt 137 länder världen över. I den här rapporten redovisas framför allt resultat och effekter från verksamhet som varit möjlig tack vare givare till SOS Barnbyar i Sverige. Effekterna baseras på data från våra långsiktiga program och dessutom lyfts några exempel på tidsbegränsade projekt våra givare möjliggjort under året.

Mätningen av effektmålen i den här rapporten baseras på data från vissa program som finansieras av svenska medel – det vill säga med stöd från insamling som bedrivs i Sverige. Urvalet är gjort på program som drivs över längre tid, för att i möjligaste mån kunna härleda våra insatser till effekterna.

Tidsmässigt är uttaget avgränsat till 2020. Men förändringar tar tid och effektmätning är komplex. Att ge barn en trygg uppväxt görs inte på en dag. Och inte på bara ett år heller. Det vill säga; en investering som görs ett visst år kan knappast tillskrivas effekterna samma år – sannolikt gjordes den investeringen flera år tidigare.

Men indikatorerna ger oss ändå en bild av hur pass verksamma våra långsiktiga insatser är, och visar om det sker en förändring åt något håll.

Effektredovisning av de mer innovativa satsningarna, som drivs i projektform, illustreras genom några exempel från året. Projekten finansieras i regel med öronmärkta medel genom insamling i Sverige, och finansieringsansvaret är vanligen knutet till en specifik givare.

För att få en uppskattning på det monetära värdet av en investering har vi räknat ut SROI, social return on investment – det vill säga hur mycket samhället får tillbaka om man stödjer SOS Barnbyar. Den senaste beräkningen av detta värde gjordes vid en effektmätning 2019 och baseras på data från tolv länder inom hela federationen, inte specifikt svenskfinansierade program.¹ Värdet är konservativt räknat och man har tagit hänsyn till flera faktorer, bland annat har man exkluderat länder med extremt högt respektive lågt SROI för att inte påverka genomsnittet. Den här beräkningen är inte gjord på ett avgränsat år, utan under ett par års tid.²

Stärker barn världen över

Vi når barn i 137 länder och territorier runt om i världen. SOS Barnbyar i Sverige har ett extra nära samarbete med följande länder, där verksamhet bedrivs tack vare svenska givare. Dessutom möjliggör våra fadderskapsprogram verksamhet i ytterligare länder.

Långsiktiga samarbeten

(Länder på väg att stå på egna ben och successivt fasas ut)

*Endast specifika program eller katastrofinsatser

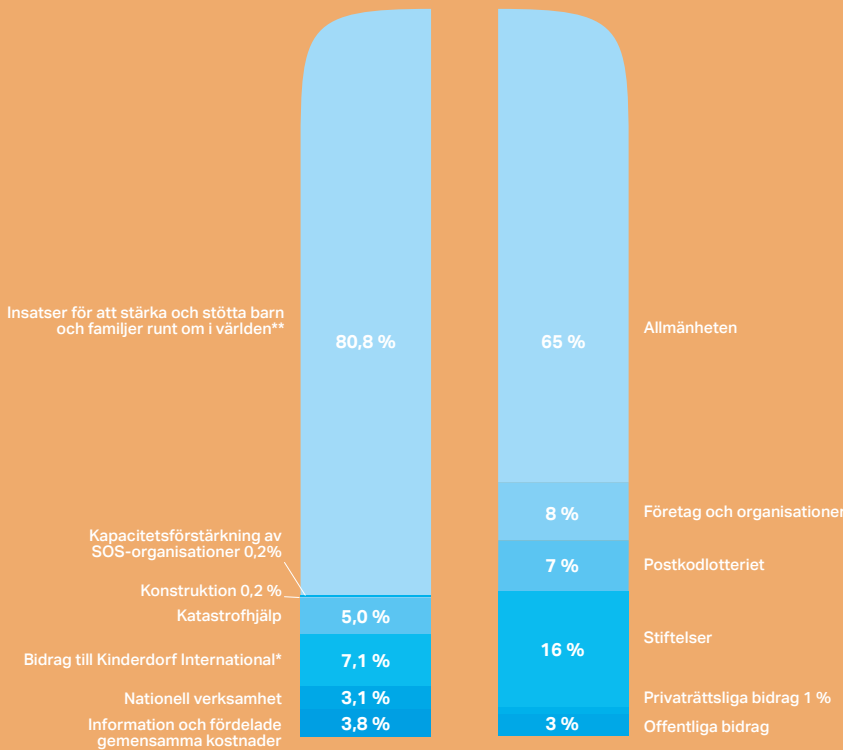
1. Benin, Bolivia, Bosnien och Hercegovina, Elfenbenskusten, Swaziland, Etiopien, Italien, Nepal, Palestina, Peru, Togo och Tanzania.
2. "70 Years of Impact: Improving the Lives of Children without Adequate Parental Care", SOS Childen's Villages, 2019.

Barnens möjliggörare

Engagemanget från alla viktiga givare, partners och andra som stöttar verksamheten är en förutsättning för hela vårt arbete. SOS Barnbyar samarbetar också med andra organisationer, myndigheter, institutioner, filantroper och företag som, förutom med finansiella resurser, kan bidra med kunskap, erfarenhet och annan ovärderligt stöd.

Så fördelades bidragen

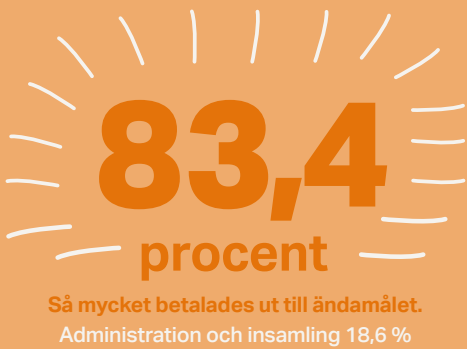
Härifrån kom bidragen

* Används bland annat för utveckling av den internationella programverksamheten, samordning via regionkontor samt för informationsöverföring mellan givar- och mottagarländer.

** Här ingår bland annat familjestärkande insatser, drift och faciliteter i barnbyar och andra alternativa omsorgsformer samt utbildning och sjukvård.

Resultat SOS Barnbyar Sverige 2020

Totala verksamhetskostnaden för att driva SOS Barnbyar i Sverige 2020 var 357 247 tkr.

72 595 faddrar
38 274 sporadiska givare
25 filantroper
5 offentliga bidragsgivare
45 företagspartners
383 övriga företag

Personal

Nationellt

Vid 2020 års utgång var 65 anställda, 50 kvinnor och 15 män. Av dessa arbetade 55 i Stockholm och 10 i Göteborg. I den nationella programverksamheten arbetade totalt 13 personer.

Internationellt

39 740 anställda totalt i världen inom hela SOS Barnbyar.

Barnrättsnätverk

SOS Barnbyar är representerade i FN och arbetar där för att stärka barns rättigheter och ingår i flera arbetsgrupper tillsammans med andra barnrättsorganisationer. Organisationen ingår även i ett antal barnrättsnätverk, både nationella och internationella.

Nationella

- Barnrättsnätverket
- Barnrättsnätverket för utvecklingsfrågor
- Concord Sverige
- Barnrättsdelegationen
- Forum CIV

Internationella

- End Violence Against Children (EVAC)
- Joining Forces – Child Rights Now!
- European Council on Refugees and Exiles (ECRE)
- The Initiative on Child Rights in the Compacts

Ramverk och styrdokument

Federationen styrs av ett antal interna och externa riktlinjer som sätter ramarna för arbetet och SOS Barnbyar som organisation – och lägger grunden för all verksamhet som bedrivs.

Externa

- FN:s konvention om barnets rättigheter
- FN:s riktlinjer för alternativ omsorg

Interna

- Code of Conduct
- SOS Care Promise
- Programme Policy
- Child Protection Policy

Effekter som gör att fler barn får chans att bli sitt starkaste jag

I rapporten lyfts tre effektmål och ett antal indikatorer för att redovisa hur vi tillsammans med våra givare skapade effekt under året. Målen är formulerade utifrån vårt långsiktiga arbete med att stärka familjer, finnas där för barn och unga som saknar föräldrars omsorg och våra insatser som gör att dessa ungdomar kan kliva in i vuxenlivet som självständiga, självförsörjande individer.

Kyrkor och frivilliga säkrade ungas skolgång

Foto: Alex Horst

Efter ett halvårs nedstängning och avbruten skolgång för många elever i Ghana, satte SOS-personal ner foten och gick samman med frivilliga lärare och lokala församlingar för att säkra ungas rätt till utbildning – som pandemin fråntagit dem.

Genom ett noga planerat upplägg för att motverka smittspridning kunde unga i SOS Barnbyars program och lokalsamhällen fortsätta att gå i skolan, vilket endast privilegierade elever med tillgång till internet och teknisk utrustning haft chans till annars. Tack vare att eleverna höll till i stora, rymliga kyrkor, med tydliga regler för att motverka smittspridning, avstånd mellan stolarna och tillgång till munskydd och handsprit, kunde undervisning säkerställas för 712 elever på åtta platser i landet – som annars riskerade att avbryta sin skolgång helt och hållet på grund av pandemin.

– Det är en revolution, säger Yanne som är en av initiativtagarna och koordinator på SOS Barnbyar – eftersom det krävde många förhandlingar med myndigheter för att få klartecken att bedriva undervisningen.

Nu slipper Hanifas barn lägga sig hungriga

Hanifas föräldrar gifte bort henne som ung. Efter att ha fått fem barn i tät följd, föräldrarna blivit sjuka och makens hälsa kraftigt försämrats, räckte inte pengarna längre till mat. Tack vare vårt familjestärkande program i Bangladesh lyckades hon ändra på situationen.

När Hanifa och hennes familj kom i kontakt med SOS Barnbyar gick barnen och lade sig hungriga varje kväll. Ett av målen i programmet var att hitta en inkomst för Hanifa, så att försörjningen kunde tryggas. Ett annat var att säkra barnens skolgång.

Familjen och SOS-personalen tog tillsammans fram en plan med tydliga mål och aktiviteter för att uppnå målen, bland annat för att stärka hushållskassan. Idag har Hanifa säkrat familjens inkomst genom att sälja livsmedel i en butik. Barnen går i skolan – och behöver inte längre oroa sig för att behöva lägga sig hungriga.

Foto: SOS Arkiv

1 Familjer och samhällen stärks i syfte att uppfylla barns rätt till trygg uppväxt och förhindra familjesplittring

Flera studier inom SOS Barnbyar visar att vinsten för samhället genom förebyggande arbete är hög och att tidiga stödinsatser för familjer som lever i utsatthet är det bästa för såväl individ som samhälle. Detta bekräftas även av FN:s resolution från 2019 om barnets rättigheter med fokus på barn som förlorat föräldrars omsorg. Många barn som lever med samhället som förälder i dag kan fortfarande ha en eller flera föräldrar i livet; det är andra omständigheter som lett till placering. Exempelvis fattigdom, svaga utbildningssystem, sociokulturella faktorer som ensamstående föräldraskap och tidigt äktenskap, psykosociala faktorer som psykisk ohälsa och våld och övergrepp samt politiska och ekonomiska faktorer såsom krig, konflikt och naturkatastrofer. De här omständigheterna skulle inte behöva leda till placering om det fanns lämpliga sociala omsorgssystem på plats. En av de övergripande målsättningarna inom federationen SOS Barnbyar är att öka andelen deltagare i familjestärkande program och detta bidrar vi till genom att i möjligaste mån rikta vår insamling och våra medel dit.

År 2020 bidrog svenska givare med 43 891 208 kronor till att uppfylla det här effektmålet. Andelen är baserad på budget och beräkningen är gjord på utfall av utbetalningar till de långsiktiga programmen.

Mätpunkter:

Sverige

42 personer från åtta familjer deltog i det familjestärkande programmet som drog i gång under senhösten 2020.*

16 167 personer deltog i de svenskfinansierade familjestärkande programmen under året.

Internationellt

60 % av familjerna är självförsörjande när de lämnar våra program.

Familjerna deltar i genomsnitt i 3,4 år i programmen.

Federationens målsättning till 2030 är att 85 % av familjerna är självständiga när de lämnar programmen.

För att stärka familjer och samhällen har vi under året:

- Startat ett program i Göteborg som riktar sig till föräldrar som kommit på anknytning till sitt barn – för att vikta om ansvarsfördelningen från ungdomarna till föräldrarna, och därmed minska stressen hos ungdomarna.
- Intensifierat fokuset på psykisk hälsa, bland annat genom en global satsning där lokal personal vidareutbildats för att kunna erbjuda metodiskt samtalsstöd till föräldrar och unga vuxna, för bättre mental hälsa och psykosocialt mående. En förebyggande lekbaserad metod har också rullats ut för att stärka och värna barns och ungas psykiska hälsa.
- Arbetat förebyggande med att stärka säkerheten för barn under pandemin genom olika informationskampanjer, både inom skydd av barn och för att minska smittspridningen.
- Försett familjer med teknisk utrustning för att möjliggöra distansundervisning, bland annat läsplattor, mobiler och radioapparater som drivs av solceller.
- Stärkt barns rätt till delaktighet och inflytande och bidragit till stora internationella satsningar genom metoden "I decide my future".
- Arbetat med att stärka lokalsamhällets roll vad gäller skydd av barn och barns rättigheter – en viktig komponent för att uppnå långsiktiga och hållbara effekter. I till exempel Bolivia har vi arbetat för att stärka nätverk av lokala ledare i denna roll med gott resultat gällande skydd av barn, stöd och sprida information om barns rättigheter. Modellen har lyfts som ett bra exempel av lokala myndigheter och förväntas nu tas vidare till flera platser i landet.

* Eftersom programmet är nytt finns inga effekter att redovisa än.

“Jag är tacksam för att vi lyckades ändra vår historia”

Foto: Cornel van Heerden

Ana, 17 år, kommer aldrig glömma dagen hon och hennes två syskon kom till SOS Barnbyar i Moçambique. De var kraftigt undernärda och hårt ansatta av parasiter i ansiktet, på fötter och händer. De hade svårt att ens stå upprätta.

– När vi klev innanför dörren fick vi en stor kram av vår SOS-mamma. Hon badade oss och hjälpte oss bli rena. Vi kunde inte se naglarna på fingrarna för att de var så uppåtna. Det var så smärtsamt att bada att vi grät.

Barnbyn blev en nystart för syskonen. Tidigare hade deras svårt alkoholiserade pappa misshandlat mamman till döds inför deras ögon. Han dog själv strax därefter. Under två år bodde syskonen hos sin farbror som inte var snäll mot dem. Till slut lyckades en socialsekreterare se till att de fick komma till ett tryggt hem i en barnby. Det är nu tio år sedan.

– Inte förrän jag kom till min SOS-familj kunde jag tvätta mig ren för första gången. Jag kände mig uppskattad och mitt rum är fint. Jag kommer aldrig att glömma hur vår SOS-mamma kokade ris och grillade fisk till oss den första dagen vi kom. Vi var så lättade och glada att ha en egen mamma som tog hand om och skyddade oss, berättar Ana.

Idag är syskonen friska och starka. Genom psykosocialt stöd har de fått möjlighet att bearbeta de erfarenheter de varit med om och kan se positivt på framtiden.

– Jag vill nu glömma det som hände mellan mina föräldrar och bara gå vidare, säger Ana.

Även om det är svårt att prata om det vågar hon berätta.

– På nätterna brukar jag drömma om att jag bygger mitt eget hus där jag tar hand om gatubarn. Jag vill skapa en trygg miljö för barn som förlorat sina föräldrar och hålla ihop syskon. Jag är tacksam för det skydd vi nu fått och för att vi lyckades ändra vår historia, säger Ana.

Foto: Cornel van Heerden

2. Barn som förlorat sina föräldrars omsorg växer upp under trygga förhållanden och är integrerade i samhället

Antalet barn som bor på institution idag uppskattas till runt åtta miljoner, men det är svårt att ge en exakt siffra då global statistik är bristfällig och mörkertalet stort. Implementeringen av FN:s riktlinjer för barn inom alternativ omsorg och reformeringen av den sociala barnvården har kommit olika långt i olika länder. Men på många håll är institutionsvård en standardlösning för barn som placeras i samhällsvård och utvecklingen av familjebaserade och/eller familjeliknande alternativ är svag.

Bland de långsiktiga omsorgsprogram vi finansierar dominerar den familjeomsorg vi bedriver i barnbyarna. Denna verksamhet är fortfarande viktig för de barn som inte har några familjer eller anhöriga som har möjlighet att ge barnet trygg omsorg och där alternativet är institutionsvård. Här har hälsovård och utbildning också en central roll, och vi tillgodoser dessa rättigheter främst genom partnerskap med andra aktörer. Federationens strategis inriktning är att modernisera och utveckla olika omsorgsformer för barn som behöver placeras, så att varje barn kan få en lösning som passar just dem. En annan central del i strategin är att etablera SOS Barnbyar som partner i lokala myndigheters arbete med att avskaffa institutioner och reformera sitt omsorgssystem i enlighet med FN:s riktlinjer för barn inom alternativ omsorg.

År 2020 bidrog svenska givare med 74 802 542 kronor till att uppfylla det här effektmålet. Andelen är baserad på budget och beräkningen är gjord på utfall av utbetalningar till de långsiktiga programmen.

Mätpunkter:

17 % av SOS-familjerna är fysiskt integrerade i lokalsamhället.

94 % av barnen i vår omsorg har kunnat ha kvar samma SOS-förälder som föregående år och inte behövt byta omsorgsperson.

80 % av barnen i våra omsorgsprogram presterar tillfredsställande skolresultat.

Federationens målsättning till 2030 är att 95 % av barn och unga i vår omsorg presterar tillfredsställande skolresultat.

För att stärka barn inom alternativ omsorg har vi under året:

- Bidragit till innehåll i en ny användarguide om barns delaktighet som används internationellt. Guiden riktar sig till såväl unga som personal i våra program, världen över.
- Arbetat med att ta fram en ny programstrategi med tydligare förbehåll för svenska medel som ska säkra barns bästa i våra program; bland annat stärka barns fysiska och sociala integration i samhället, bidra till avveckling av institutionsvård till förmån för alternativ omsorg, stärka barns delaktighet och utveckla ännu bättre system för skydd av barn.
- Stärkt SOS-föräldrarna så de är än mer rustade att möta barns oro, funderingar och frågor under pandemin genom en global satsning inom mental hälsa och psykosocialt stöd.
- Snabbat upp arbetet med att digitalisera vår alternativa omsorg genom utrustning och kunskap, vilket även gjorts generellt inom hela SOS Barnbyar – inte enbart inom de svenskfinansierade programmen.

"Nu känner jag att jag är en del av samhället"

Istar flydde till Sverige från ett svårt krigsdrabbat Somalia i tidiga tonåren. Tack vare vårt ungdomsprogram fick hon redskap och kraft att växa och utvecklas – och har därför kunnat skapa sig en stabil tillvaro och tryggt liv.

Hon var en av de många ungdomar som kom till Sverige i samband med den stora flyktingvågen, vilket blev startskottet till att SOS Barnbyar startade ett program för ensamkommande ungdomar i Sverige. Istar tillhör den första kullen deltagare som var med när det drog i gång.

– För mig har stödet betytt mycket. Tidigare kände jag att jag behövde hjälp, nu vet jag att jag kan göra allt själv, säger Istar.

För Istar innebar stödet bland annat studiebesök på olika arbetsplatser, mentorssamtal och läxhjälp. Men också att få insikt i sin egen kapacitet och styrka.

– Jag kan säga att jag förstår allting mer nu. Jag har fått information och nu känner jag att jag är en del av samhället. Jag fick hjälp att själv kontakta myndigheter. Det har gjort mig starkare.

Foto: SOS Arkiv

Fler unga företagare i Haiti

Förutsättningarna för att skapa en stabil inkomst och framtid är svåra i Haiti. Landet och befolkningen är hårt utsatt av såväl naturkatastrofer som av politisk instabilitet, våld och utbredd fattigdom. Nu senast i augusti 2021 drabbades Haiti av en stor jordbävning. För att få fler unga i arbete har vi gjort en satsning inom sysselsättning och entreprenörskap i landet.

Projektet handlade om att samverka med lokalt näringsliv och att stärka unga i att utveckla affärsidéer, få ökad kunskap inom affärsekonomi och hjälp att fullfölja sin utbildning. Totalt deltog 323 ungdomar. Resultat visar att deltagarna stärktes inom företagande, entreprenörskap och ökade sin anställningsbarhet. De byggde dessutom viktiga nätverk; dels peer-to-peer där de stöttar varandra, och fick värdefulla kontakter inom näringslivet.

Bland annat har ett dussintal unga kvinnor utbildat sig till kosmetologer vilket ger dem förutsättningar att starta en egen verksamhet – så att de får en egen inkomst och blir självförsörjande. Satsningen har dessutom gett oss en fördjupad kunskap om vad som driver och motiverar ungdomar, vilket kan användas i strategier och appliceras på andra program, för ökad kvalitet och stärkta resultat i framtiden.

Foto: Kristina Huggström

"18 år är inte alltid en ideal ålder att gå in i vuxenlivet eftersom många inte är redo att ta det steget. Det är en stor utmaning för unga personer, oavsett i vilken omsorg de vuxit upp."

Javier, 24 år

Foto: SOS Arkiv

3. Fler unga vuxna blir självständiga och oberoende individer

Många studier visar på vikten av ett bra stöd under övergången till vuxenlivet. Enligt en studie från International Labour Organization har en av sex ungdomar förlorat jobbet sedan pandemins start. Andelen ungdomar som bott i samhällsvård som studerar vidare är betydligt lägre än bland ungdomar generellt. Pressen att tidigt hitta försörjning och bristen på nätverk och kontakter innebär att de har sämre förutsättningar att agera strategiskt för att hitta karriärvägar till en långsiktigt hållbar försörjning. Det som gör oss unika är att vi erbjuder ett holistiskt stöd, och det ska vi fortsätta med. Vi ser att utbildning och åtgärder kopplade till anställningsbarhet och entreprenörskap är en allt viktigare komponent, och därför bidrar vi särskilt till att driva utveckling inom dessa områden. På många platser i världen får unga ingen, eller bristfällig, sexualundervisning. Därför är det viktigt att arbeta för att öka unga människors kunskap på detta område för att minska oönskade graviditeter, mödradödlighet och könsrelaterat våld, som ofta är anledningar till att barn separeras från sin ursprungsfamilj. Det finns en stark koppling mellan ekonomisk egenmakt och eftersatt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Därför är även satsningar på utbildning, anställningsbarhet och entreprenörskap viktigt – särskilt för unga kvinnor – för att inte riskera att tvingas in i tidigt äktenskap och barnafödande på grund av fattigdom eller brist på möjligheter.

År 2020 bidrog svenska givare med 12 845 250 kronor till att uppfylla det här effektmålet. Andelen är baserad på budget och beräkningen är gjord på utfall av utbetalningar till de långsiktiga programmen.

Mätpunkter:

Sverige

160 ungdomar har deltagit i våra ungdomsprogram sedan starten 2017.

82 % av deltagarna som var med i programmet under 2020 upplever en förbättring i sin förmåga att hantera sitt vardagsliv vid programslut – jämfört med programstart.*

Internationellt

54 % unga har minst medelnivå av anställningsbarhet när de lämnar vår omvårdnad.

86 % av ungdomarna är självständiga och självförsörjande när de lämnar vår omvårdnad.

Federationens målsättning till 2030 är att 90 % av ungdomarna är självständiga när de lämnar programmet.

För att stärka ungdomar har vi under året:

- Startat ett nytt ungdomsprogram i Stockholm med målsättning att nå 60 deltagare fram till 2022.
- Breddat ungdomsprogrammet i Göteborg till att omfatta ungdomar i samhällsvård generellt, inte begränsat till ensamkommande ungdomar.
- Sjösatt ett familjestärkande program i Göteborg som bidrar till att minska den stress för ungdomar som annars tagit familjeansvar när deras föräldrar kommit på anknytning.**
- Startat upp två treåriga ungdomsprogram i Moçambique.
- Påbörjat planering av att starta ungdomsprogram i Centralafrikanska republiken och Bangladesh.
- Genomfört ett ungdomsprojekt i Haiti inom sysselsättning och entreprenörskap, med stöd från Radiohjälpen.

* Resultatet baserar sig på verksamheten i Göteborg på grund av att programmet i Stockholm startades i slutet av 2020.

** Föräldrar kan söka uppehållstillstånd i Sverige om de redan har ett barn som bor i landet, de kan då söka tillstånd på anknytning till barnet.

Långsiktig effekt genom utveckling av nya koncept

Förutom de långsiktiga programmen finansierar vi även ett antal tidsbundna projekt. De ger oss möjlighet att innovera verksamheten, testa nya koncept och skaffa erfarenheter.

Projekten är utvecklade från idéer och koncept som grundar sig på behov vi ser i de långsiktiga programmen och tillåter större flexibilitet i utformningen. Erfarenheter, lärdomar och metoder från projekt används för att stärka resultaten i våra långsiktiga program.

Under året finansierade vi flera sådana projekt i humanitära kontexter, där situationen inte möjliggör sådana långsiktigt planerade utvecklingsinsatser. Genom ett program i Grekland har vi kunnat ge barn och unga i flyktingläger en fristad och möjlighet att gå i skola. På samma sätt har vi kunnat ge barn i Gaza stöd i en riskutsatt och orolig situation. Ett annat projekt som gjort skillnad för målgruppen är en satsning mot genusbaserat våld i Colombia, där utbredd droghandel och gerillakonflikter präglat samhället under många års tid.

Så stoppas mäns våld mot kvinnor och HBTQI+personer

Det genusbaserade våldet är en stor utmaning i Colombia, ett land där väpnade konflikter pågått i över 50 år. Inte minst området längs Stilla havskusten som, på grund av sitt strategiska läge, påverkats hårt av droghandel – vilket i sin tur förhöjt våldet och oroligheterna i just den här regionen. Kvinnor och HBTQI+personer är extra hårt utsatta. För att stoppa det genusbaserade våldet har vi genomfört ett projekt i regionen, med hjälp av Musikhjälpens insamling Sex är inte ett vapen. För Rosa Córdoba, en av deltagarna, blev satsningen en ögonöppnare.

- Kunskapen jag fått har gjort mig medveten om saker jag inte tänkt på tidigare och jag har fått många insikter om min roll som kvinna och mamma, berättar hon.

En annan deltagare berättar att projektet gav henne mod och styrka.

- Det stärkte mig som kvinna. Jag har lärt mig att sätta tydligare gränser och fatta egna beslut. Jag värderar mig själv högre idag och känner mig mindre rädd.

Projektet i korthet:

- Det nådde närmare 3 000 individer.
- Medvetenheten har höjts kring våld och ojämställdhet hos individer och lokalsamhällen genom olika informationskampanjer, samtalsgrupper och workshops inklusive att aktivt verka för att engagera män som grupp.
- Offer och överlevare som själva varit utsatta har stöttats, bland annat genom psykosocialt stöd och i deras väg mot självförsörjning.
- Projektet har arbetat förebyggande i samverkan med andra aktörer i samhället inklusive myndigheter, för att åstadkomma en struktur- och attitydförändring för ett säkrare och mer jämställt samhälle.

SOS Barnbyar i Sverige har bidragit med 296 000 kronor till projektet under året.

”Får jag barn kommer jag att kunna ge dem en bättre uppväxt än den jag själv hade”

Genom ett utbildningsprojekt, som genomförts med stöd från Världens barn, får ungdomar som befinner sig på flykt eller av andra skäl tvingats hoppa av skolan en praktisk yrkesutbildning – och har därmed chansen att själva skapa en inkomst i framtiden. Martine, 16 år, som flytt från Centralafrikanska republiken, är en av de 30-talet ungdomar som gått yrkesutbildningen och nu är färdig djurskötare.

– För mig betyder den här utbildningen att jag inte kommer att vara beroende av en man i framtiden. Jag kommer klara av att ta hand om mig själv och tjäna mina egna pengar. Får jag barn kommer jag att kunna ge dem en bättre uppväxt än den jag själv hade. Hennes dröm är att ha en egen verksamhet inom djurvård.

– Jag är glad över att ha fått den här chansen, det är ett bra exempel på att man faktiskt kan förändra sin framtid. Jag hoppas också kunna inspirera andra unga flickor i flyktinglägren.

Rassems rätt till utbildning

Rassem, 10 år, bor i Tchad – ett land där endast 22 procent av befolkningen är läskunniga och bara 9 procent av flickorna går ut skolan. Tack vare utbildningssatsningen vi gjort genom en insamling från Världens barn har det lokala skolväsendet kunnat stärkas och Rassems skolgång säkrats.

I ett land där skolväsendet redan från början var undermåligt, och där en pandemi tvingat många elever som trots allt börjat i skolan att avbryta sin utbildning, har behovet av att säkra barns

skolgång ökat enormt. Genom det här projektet har fler barn kunnat gå kvar i skolan, kvaliteten på utbildningen höjts och undervisningen stärkts på sikt.

– I skolan är det förbjudet att gå in i klassrummet utan munskydd. Som flykting har min familj inte råd att köpa det. Eftersom jag nu fått det kan jag fortsätta gå till skolan, berättar Rassem.

Tack vare projektet har Rassem, och andra barn i den här särskilt utsatta regionen, tillgång till långsiktig undervisning i en säker skolmiljö där de kan fortsätta lära sig nya saker, utvecklas och växa – det alla barn har rätt till.

Projektet i korthet:

5 994 barn har tagit del av utbildningsinsatsen.

12 skolor ingick i projektet.

51 lärare har stärkts i sin yrkesroll och fått förutsättningar att kunna bedriva undervisning på sikt.

400 skolpaket/hygienkit har delats ut till elever som är i en särskilt utsatt situation.

Strukturer har stärkts och skapats för ökad delaktighet och trygghet, bl a genom elevråd, föräldraråd och anti-våldsgrupper för att stärka säkerheten i skolan.

SOS Barnbyar i Sverige har bidragit med 881 000 kronor till projektet under året.

Lek och lärande på Lesbos

En insats SOS Barnbyar medfinansierat sedan 2015 är stöd till barn och familjer på flykt i Grekland. Programmet som drivs med stöd från Akelius Foundation finns över hela landet och utformas utifrån de lokala behoven och förutsättningarna.

På ön Lesbos ligger fokus på verksamheten att skapa barnvänliga platser i en annars hårt utsatt miljö, starkt präglad av stress och oro. I ett dagcenter i lägret Old Karatepe har barnen fått en chans till lärande och utveckling; såväl social och mental som kunskapsmässig – trots de extremt svåra omständigheter barnen lever under. Projektet har haft många utmaningar under året, förutom pandemin, en stor brand i flyktinglägret Moria och ett politiskt maktspel med hårdare asyllagar.

Popi Gkliva, som arbetar på SOS Barnbyar i Grekland, berättar att verksamheten tvingades pausa i samband med branden. Men den kunde upptas igen några dagar senare.

– Det var svårt att gå runt i de nedbrända områdena i Moria – men ännu svårare att se barnen sova på gatorna. Det var viktigt för oss att kunna ge stöd till de som var direkt drabbade av branden, men även att få igång verksamhet i Old Karatepe så snart som möjligt. Ungefär hundra barn kunde komma till dagcentret och delta i undervisningen och få psykosocialt stöd. Jag såg två små pojkar som väntade tålmodigt utanför dagcentret med sina ryggsäckar på ryggen. Redo att erövra världen när vi bjudit in dem till dagcentret.

För barn på flykt är tillgång till en normal tillvaro en viktig faktor för att kunna utvecklas och växa upp till sitt starkaste jag – som alla barn har rätt till.

Kvinnor på flykt i Grekland – skraddarsyr sin egen framtid

I ett led att stärka kvinnliga migranter i Aten har en särskild yrkes-satsning gjorts under året. Den riktar sig till kvinnor som precis fått asyl eller är i väntan på det, som flytt från länder som Syrien, Afghanistan, Kongo och Kamerun och bor med sina familjer i Grekland. Totalt deltog 20 mammor och 12 barn på seminarier där kvinnorna utvecklade sina sy- och handarbetskunskaper tillsammans med professionella sömmerskor. Syftet med projektet är att fler kvinnor ska bli självförsörjande, utveckla sina sociala färdigheter och engagera sig i aktiviteter som kan skapa en trygg inkomst över tid – och väg in i arbetsmarknaden. Seminariet och det sociala mötet är även viktigt för kvinnornas psykosociala välmående i den pressade och utsatta situation de lever i. Medan kvinnorna lärde sig att sy, anordnades kreativ verksamhet för barnen så att så många kvinnor som möjligt skulle kunna fokusera på själva uppgiften.

Projektet i korthet:

3 664 personer har fått stöd.

3 045 barn har fått stöd.

2 258 barn nåddes i Karatepe-lägret.

609 barn ingick i det familjestärkande programmet.

160 ensamkommande barn har fått distansundervisning.

222 familjer har fått stöd.

SOS Barnbyar i Sverige har bidragit med 6 763 000 kronor till projektet under året.

Foto: Loay AlSawafeen

Mat, psykosocialt stöd och säkerhet

Redan innan pandemin bröt ut var arbetslösheten i Gaza en av världens högsta. Över 53 procent av befolkningen och 60 procent av de unga saknade arbete och fler än hälften levde under existensminimum. När barn växer upp utan tillgång till tillräcklig mat, sjukvård, utbildning och platser för lek och lärande får de inte heller chansen att utvecklas. Att tvingas uppleva luftangrepp, fysiskt och känslomässigt våld och stridigheter på nära håll under lång tid gör att många blir traumatiserade och upplever stark stress och oro. Under pandemin har situationen förvärrats ytterligare och tillgång – en till säkra platser och förnödenheter har minskat. Dessutom har nedstängningen gjort att fler barn och kvinnor riskerar att utsättas för våld i hemmen. Genom att samarbeta med myndigheter, lokala organisationer och partners har tillgången till mat, psykosocialt stöd och säkerhet kopplat till pandemin kunnat stärkas, så att familjer – och barn – fått andrum undan oroligheterna. Nödhjälpsinsatser och initiativ för att få fler i arbete har utökats under året, samt stöd till ensamstående mammor, barn som har en förälder i palliativ vård och familjer i extrem fattigdom. De som gjort flera av insatserna möjliga i området är bland annat Apotea och Akelius foundation.

”Det är det tredje kriget jag har upplevt sedan jag föddes”

En av familjerna i programmet i Gaza är en familj på totalt nio personer. Deras hus klarade sig från två attacker under 2020, tills den senaste våren 2021. När bomberna föll tog de skydd i en skola.

– I skolan var vi väldigt törstiga och hungriga, allt var väldigt smutsigt. Vi var rädda att skolan också skulle bli bombad. De flesta av mina kusiner var skadade. Det är det tredje kriget jag har upplevt sedan jag föddes, berättar familjens nioåring.

Efter attacken upptäckte de att deras hus var helt förstört och inte gick att bo i. Nu bor de i ett litet rum hos en släkting. Pappan är frustrerad över att konflikten aldrig tycks ta slut.

– När ska vi kunna bo i vårt hus igen? Kommer vi att vara säkra från framtida krig? Jag hoppas att det här var det sista, säger han.

Familjen har fått stöd från SOS Barnbyar sedan 2019 – och stödet har kanske aldrig varit så viktigt som nu.

Projektet i korthet:

90 barn bor i barnbyn.

118 familjer deltar i vårt nödhjälps- och inkomstbringande program.

720 barn deltar i programmet.

118 småskaliga verksamheter har startats.

SOS Barnbyar i Sverige har bidragit med 1 358 000 kronor till projektet under året.

Samhällets vinst: fem gånger pengarna tillbaka

Social return on investment: är ett mått på hur stor nytta en investering i att stödja människor i utsatthet innebär för ett samhälle. Helt enkelt hur stort värde som skapas när man investerar i sociala program. Vid beräkningar på hur mycket samhället får tillbaka när man investerar i SOS Barnbyar är den genomsnittliga återkastningen fem gånger pengarna. En tusenlapp är alltså värd fem tusen kronor om man ser till samhällsvärdet.

Så här har beräkningen gått till

Uträkningen av social avkastning för våra program utgår från intervjuer som vi har gjort dels med personer som deltagit i programmen, dels med myndigheter och sociala aktörer i samhällen där vi är verksamma. I intervjuerna med före detta deltagare har vi identifierat åtta dimensioner som täcker olika aspekter av välbefinnande, där de har fått uppskatta värdet inom respektive område. I nyttan räknar vi in individens inkomster samt de inkomster individens barn kan väntas generera. Vi räknar in de ökade investeringarna i exempelvis hälsa och utbildning, som deltagarna gör i sina barn som följd av det, hjälp och stöd som familjen fått via SOS Barnbyar. Vi kvantifierar även den effekt som våra program har på närsamhället i form av ökad service och arbetstillfällen. När vi jämför nyttans värde med kostnaderna för programmet har vi räknat fram den sociala avkastningen. Eftersom vi inte kan sätta ett finansiellt värde på alla effekter av programmet är vår uträkning lågt räknad, och det är rimligt att anta att det sammanlagda värdet är större än vi kan kvantifiera.

Foto: Jens Honoré

Bidraget till FN:s mål för hållbar utveckling

Tillsammans med partners strävar SOS Barnbyar efter att bidra till de globala målens agenda som sträcker sig till 2030. Det är framför allt mål 1, 4, 8, 10 och 16 arbetet bidrar till, men även till mål 3, 12 och 13. Mål 17 är också centralt eftersom det utgör själva verktygslådan som bidrar till att nå målen – i samverkan med SOS Barnbyars viktiga partners.

1 INGEN FATTIGDOM

SOS Barnbyar stärker familjer och samhällen för att bryta fattigdomsspiralen och utanförskapet. Det görs genom programmen och tillsammans med partners för att stärka utsatta familjer och att ge dem verktyg och förmågan att bli självständiga och självförsörjande. I de fall det behövs erbjuds alternativ omsorg för barn, i enlighet med FN:s riktlinjer för barn i alternativ omsorg. Nationellt och internationellt arbetar SOS Barnbyar för ett inkluderande och säkert samhälle som fångar upp och skapar bättre levnadsvillkor för barn och familjer som lever i utsatthet.

4 GOD UTBILDNING

SOS Barnbyar ser till att barn och unga kan gå i skolan och utbilda sig – från tidig barndom och grundskola till högre studier och yrkesutbildningar som förbereder för arbetslivet. Hela samhällen förstärks genom öppna föreläsningar och erfarenhetsutbyte, genom partnerskap och samverkan stärks också kommunala skolor. Vid katastrofer bedriver vi undervisning på barnvänliga platser.

8 ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

Genom att samarbeta med partners får ungdomar möjlighet att utveckla sina kunskaper och färdigheter, exempelvis via kurser, praktikplatser och mentorsprogram. Det ökar deras nätverk och lägger grunden till ett stabilt yrkesliv och ett självförsörjande vuxenliv.

10 MINSKAD OJÄMLIKHET

SOS Barnbyar arbetar aktivt med att utveckla och påverka styrdokument och ramverk som ser till att alla har samma rättigheter och möjligheter i samhället. Det är ett arbete mot diskriminering och för social inkludering som hjälper barn, familjer och lokalsamhällen att bryta fattigdomsspiralen så att framtidens generationer får leva under samma villkor.

16 FREDLIGA OCH INKLUDERANDE SAMHÄLLEN

Genom att aktivt arbeta för att stärka barns rättigheter och låta dem uttrycka sin mening tränas de också i demokrati och hur man bygger ett starkt inkluderande samhälle. SOS Barnbyar är politiskt och religiöst obunden och tar alltid hänsyn till barnets bästa – och arbetar aktivt för att säkra rutiner kring det.

17 GENOMFÖRANDE OCH PARTNERSKAP

Nära partnerskap stärker SOS Barnbyars kapacitet och möjlighet att utveckla verksamheten – och vi söker ständigt nya innovativa lösningar. Vi har därför ett nära samarbete både med medlemmar inom federationen samt med andra samarbetspartners och organisationer så att fler barn ska ha chans att växa och utvecklas till sitt starkaste jag.

Framgångsfaktor - när det finns plats för läxläsning och lek

Kärnan i vårt arbete är att skapa förutsättningar för barn att växa upp till sitt starkaste jag så att de kan bli självständiga och självförsörjande som vuxna. Ett centralt mått på hur väl insatserna lyckats i det arbetet är andel individer som upplever att de är självständiga när de lämnar våra program.

För att inget barn ska växa upp ensamt behöver SOS Barnbyar finnas, såväl i kris som med det förebyggande arbetet. Och om vi lyckas med det senare, behöver det inte ens gå så långt som till kris.

Inom de alternativa omsorgsformerna runt om i världen är det en ganska hög andel unga vuxna som är självständiga, så många som 86,4 %. Det kan till viss del förklaras genom att deltagarna har haft tillgång till utbildning, mat på bordet och tak över huvudet. Men också att de genom programmen har haft en stabil uppväxtmiljö med vuxna i sin närhet som funnits där och kunnat vägleda och stärka. Barnen har inte tvingats avbryta sina studier eller behövt leva under hård press, som kanske annars varit fallet – dvs om de inte gått med i SOS Barnbyars program. 80 procent av barnen som växer upp i vår alternativa omsorg presterar tillfredsställande skolexamen, vilket är möjligt i en stöttande miljö där barn ges plats för både läxläsning och lek. Att en relativt hög andel unga känner sig självständiga när de lämnar programmen kan också förklaras med att de får stöttning på vägen in i vuxenlivet genom våra ungdomsprogram. I de svenska ungdomsprogrammen vittnar många deltagare om att de fått en positiv förändring vad gäller egenmakt, känsla av sammanhang och förbättrad psykisk hälsa.

I våra förebyggande insatser som handlar om att stötta familjer – exempelvis genom olika stödstrukturer, att de har fått verktyg i vardagen, mikrolån eller tillgång till andra försörjningsmöjligheter – är utsattheten många gånger fortfarande stor, eftersom de bor kvar i en i övrigt svår kontext. Det skulle kunna förklara att endast 60 procent av föräldrarna som fått familjestärkande stöd är oberoende när de lämnar programmen. Men utan SOS Barnbyars insatser hade situationen sett ännu sämre ut. Och eftersom studier visar att vinsten för samhället genom förebyggande arbete är hög och att tidiga stödinsatser för familjer som lever i utsatthet är det bästa för såväl individ som samhälle kommer vi att lägga ännu mer fokus på de familjestärkande satsningarna framåt. Om de här familjerna stärks så att även dessa barn har plats för både läxläsning och lek, alltså en mindre ansträngd situation över lag – kommer andelen som känner sig rustade för framtiden sannolikt öka, även i den här målgruppen.

Vad gäller fysisk integrering i lokalsamhället är det fortfarande många SOS-familjer som bor segregat. Det beror på att barnbyarna initialt byggdes förhållandevis avskilt från övrig bebyggelse. Trots flera lyckade re-integreringar de senaste åren är andelen fortfarande relativt låg – 17 procent. Därför är integrering av SOS-familjer i lokalsamhället ett område som SOS Barnbyar i Sverige prioriterar i den nya programstrategin 2021–2024. På vissa platser kan dock integreringsprocessen behöva tid och genomföras successivt med hänsyn till lokala aspekter och säkerhet med mera. Det är därför viktigt att även arbeta mycket med social inkludering och att utöka programmen med andra omsorgsformer, som exempelvis fosterfamiljer.

Att parera en pandemi

2020 ställde krav på organisationen att vara flexibel och reagera på förändrade omständigheter i och med Covid-19. Pandemin och restriktionerna ökade mental ohälsa varpå SOS Barnbyar var med och finansierade en satsning på mental hälsa och psykosocialt stöd i sex länder i östra och södra Afrika. Tack vare detta har familjer stöttats att bättre hantera de mentala och psykosociala utmaningar som pandemin fört med sig, och barn och ungdomar har stöttats genom metodledd lek, när viktiga sociala element som skolan uteblivit.

Pandemin har också påverkat verksamheten då vissa insatser har tvingats ställas in helt och andra har ställts om. Våld i hemmet har ökat vilket ställt krav på nya kommunikationsvägar och extra satsningar på kurser i självförsvar, säkerhet och skydd av barn. Den långsiktiga effekten från pandemin är i dagsläget svår att greppa men våra satsningar på utbildning, sysselsättning och psykosocialt stöd kommer med stor sannolikhet ha mildrat effekterna. På kort sikt har vår distribution av hygienkit och informationskampanjer för att minska smittspridningen sannolikt varit verksamma.

Projekten som var inplanerade under året har kunnat implementeras, med viss anpassning med anledning av Covid-19. Men pandemin har drastiskt förvärrat situationen för många som redan lever i utsatthet – liksom hårdare lagstiftningar och nedstängningar. Ett exempel är Grekland där vi har flera projekt kopplat till migrationskrisen där många blivit fast i tättlägren på Lesbos. Då har SOS Barnbyars dagcenter med fokus på lärande och utveckling bidragit till att ge barn hopp och en normal vardag – i en miljö som är allt annat än normal.

Insatser för att säkra barns rätt till utbildning i Tchad för barn på flykt har kanske aldrig varit så värdefulla som nu, med tanke på att många barn tvingats avbryta sin skolgång på grund av pandemin med risk att aldrig komma tillbaka. Bland flickor är det en särskilt stor risk. I projektet har arbetet med utbildningsstrukturer som föräldraråd och -grupper varit en viktig insats för att se till att utbildningen kan bedrivas på sikt.

I projektet som handlar om att motverka genusbaserat våld i Colombia har en viktig komponent varit att involvera flera målgrupper i arbetet, inte minst män. Endast genom att öka medvetenheten hos ett helt samhälle kan attityder förändras i grunden. Trots väl genomförd implementering och bra utfall av samtliga satsningar finns ändå risk att pandemin har begränsat varje projekts potentiella resultat under året på grund av att delar av resurserna styrts mot att stävja smittan och att alla aktiviteter inte har kunnat genomföras enligt plan.

Hur mycket får en trygg uppväxt kosta?

I genomsnitt beräknas avkastningen till samhället ligga på ungefär fem gånger pengarna om man investerar i SOS Barnbyar. Tittar man närmare på SOS Barnbyars verksamheter skiljer det sig åt från vilken typ av verksamhet det handlar om. De förebyggande – familjestärkande – programmen ger ett högre samhällsvärde tillbaka, så mycket som 22 gånger pengarna. Studier visar att i kontexter där flera samhällsaktörer samverkar kan vinster göras på både individ- och samhällsnivå. En tidig insats kan också motverka att en familj sätts i en svårare situation, som annars riskerar vara fallet. Genom partnerskap med myndigheter och andra samhällsaktörer stärks sociala stödsystem som gynnar familjer på både kort och lång sikt. I de samhällen vi bedriver familjestärkande program har vi också sett att färre barn är i behov av alternativ omsorg. Därför är det familjestärkande insatser – med avsikt att också stärka lokalsamhällen, lokala aktörer och strukturer för skydd av barn – något vi kommer att intensifiera framåt liksom ett kraftfullt påverkansarbete, i linje med SOS Barnbyars nya programstrategi.

Men för barn som av olika skäl inte kan bo med sin förälder är våra insatser kanske än mer viktiga – och måste därmed få kosta mer. Det är en mer heltäckande lösning som förmedlas under många år eftersom den är tänkt att stötta barn under en hel uppväxt. Den monetära avkastningen till samhället må vara lägre, den är beräknad till ungefär en och en halv gånger pengarna. Men värdet för de barn som har förlorat allt – och trots detta har chans att växa upp i en familj-liknande miljö med syskon, en SOS-mamma och tillgång till sjukvård och utbildning, är såklart betydande och kanske omöjlig att beräkna i pengar för just det barnet.

Morgondagens effekter – och vägen dit

Nya strategier och tydligare uppföljning ska bidra till att öka effekten i vår verksamhet framåt. Det gäller både för SOS Barnbyar i Sverige och inom hela SOS Barnbyars federation.

2020 visade hur viktigt det är att ständigt uppdatera rutiner kring skydd av barn, i takt med att omständigheter och sammanhang förändras. Vid stora omställningar uppkommer nya risker och dessa måste vi som organisation förutse och adressera. När exempelvis skolorna stängde ner världen över blev det tydligt hur viktigt det är för vår målgrupp att vara närvarande digitalt, vilket betyder att vi måste arbeta snabbt och effektivt för att förbättra vårt arbete med skydd av barn på internet. Detta tar vi med oss in i 2021 som ett prioriterat område. För att verkligen understryka betydelsen av skydd av barn har federationens strategi mot 2030 kompletterats med ett mål kring just detta.

Programstrategi 2021–2024

Nyckeln till en ökad effekt tror vi är att vässa våra målsättningar och att intensifiera arbetet med systematisk uppföljning. Därför har SOS Barnbyar i Sverige under det senaste året tagit fram en ny strategi för den internationella programverksamheten. Den ger en riktning för hur, och till vad, insamlade medel ska användas och hur vi ska arbeta gentemot federationen och andra SOS-organisationer. Den fångar dessutom in det ansvar vi har – inte bara för insamling utan även för förvaltning av medel – det vill säga att insamlade medel används effektivt och ger avsedd effekt. Det bidrar till att SOS Barnbyar i Sverige kan utveckla verksamheten i den strategiska riktning som satts på en övergripande nivå, och till att vi som federation gör ett starkt bidrag till uppfyllandet av barns rättigheter samt flera av de globala målen.

Tematiska prioriteringar

Ungas anställningsbarhet och entreprenörskap

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Mental hälsa och psykosocialt stöd (MHPSS)

Viktiga inriktningar i programstrategin

1. Fokus på familjestärkande och ungdomsprogram för att säkerställa att vi når ambitionen i federationens strategi mot 2030 om ett ökat fokus på det preventiva arbetet, att förhindra familjesplittring.

2. Inom alternativ omsorg sätter vi fokus på att öka kvalitet och säkerställa integrerade lösningar och re-integrering av barn i sina ursprungsfamiljer när det är möjligt. Vi bygger inte fler traditionella barnbyar och vi säkerställer att olika omsorgsformer utvecklas som utgår från barns bästa.

3. Ett ökat rättighetsfokus där vi hela tiden har som mål att stat och samhällen långsiktigt tar sitt ansvar för att barn som förlorat, eller riskerar att förlora, sin familj får sina rättigheter, enligt barnkonventionen och FN:s riktlinjer för barn i samhällsvård, tillgodosedda.

4. Vi fokuserar vårt utvecklande arbete på tre tematiska områden där vi ser stora behov och det finns potential för institutionell finansiering och ökad insamling:

1. Anställningsbarhet och entreprenörskap
2. Mental hälsa och psykosocialt stöd
3. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

5. Vi fokuserar på att fördjupa våra samarbeten och stärka våra långsiktiga federationspartners så att de kan leverera verksamhet med kvalitet och effektivitet och bli relevanta aktörer för barns rätt till en familj och inom den de-institutionaliseringsprocess som pågår i de flesta länder.

6. Vi följer systematiskt upp och kontrollerar kvalitet och efterlevnad av styrdokument och riktlinjer. Vi arbetar aktivt tillsammans med andra SOS-organisationer för att förbättra områden som barns rätt till delaktighet, skydd av barn, mål och resultatstyrning, genus och god finansiell styrning och kontroll.

7. Vi delar upp vår verksamhet i tre områden – långsiktiga program, mer tidsbundna/innovativa projekt samt organisatoriska satsningar – för att tydliggöra hur vi fördelar resurser.

Vår effekt:

Barn som
bygger
starka
relationer.

